

Pohjoismaiden ministerineuvoston työ vuosiksi 2016–2022
laaditun poikkihallinnollisen "Lapset ja nuoret Pohjolassa"
-strategian parissa

Yhteenveto

Tämä on toinen Pohjoismaiden neuvostolle ja Nuorten Pohjoismaiden neuvostolle annettava selonteko, joka on laadittu [Pohjoismaiden lapsi- ja nuorisotyön poikkiallinnollisen strategian](#) mukaisesti, ja se koskee vuosia 2018 ja 2019.

Selonteossa osoitetaan, että ministerineuvoston lähes kaikki sektorit ja alat pitävät lapsia ja nuoria priorisoituna kohderyhmänä ja että kaikki nämä politiikan alat vaikuttavat lasten ja nuorten elämään ja elinoloihin. Useimmat sektorit eivät kuitenkaan ole analysoineet sitä, miten heidän alansa liittyvät lapsiin ja nuoriin.

Tulosten mukaan lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma sisällytetään ennen kaikkea hankkeiden tai muiden aloitteiden toteutukseen, yhteistyöohjelmien, strategioiden ja toimintasuunnitelmien laadintaan sekä hankkeiden suunnitteluun. Lasten ja nuorten osallistamisen taso vaihtelee laidasta laitaan (alhaisesta korkeaan osallistamisen tasoon). Lapsille ja nuorille *suunnattuja*, lasten ja nuorten *kanssa* toteutettuja sekä lasten ja nuorten *toteuttamia* hankkeita tarkasteltaessa käy ilmi, että lapsille ja nuorille *suunnatut* sekä lasten ja nuorten *kanssa* toteutetut hankkeet ovat lisääntyneet edelliseen selontekoon verrattuna.

Neljä niistä kuudesta sektorista, joilla on erityisvastuu lapsi- ja nuorisotyön strategian painopistealueisiin liittyvien tavoitteiden laatisemista, on nyt laatinut ne. Loput kaksi sektoria on sisällyttänyt lasten ja nuorten näkökulman ohjausasiakirjoihinsa yleisellä tasolla.

Myös pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitean (NORDBUK) oma työ strategian parissa on edennyt, sekä sen strategian painopistealueisiin liittyvien omien aloitteiden kautta että sen roolissa tukea sektoreita strategian toteuttamisessa. NORDBUK on muun muassa järjestänyt lapsen oikeuksia ja nuorten näkökulmaa koskevaa koulutusta ministerineuvoston työntekijöille – hyvin tuloksin.

Selonteosta käy ilmi, että strategian tavoitteiden toteutuksessa ja sisällyttämisessä työhön on otettu suuria edistysaskelia. Pohjoismaiden ministerineuvosto aikoo kuitenkin edelleen jatkaa työtä etenkin osaamista kartuttavien panostusten avulla sekä nostaa tavoitetasoa saadakseen aikaan entistä parempia tuloksia seuraavaan selontekoon. Näin pyritään todella toteuttamaan strategian tavoite, jonka mukaan ”Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee osaltaan vaikuttaa siihen, että Pohjoismaat ovat edelläkävijä työssä, jossa lasten ja nuorten oikeudet ja eri näkökulmat saavat tilaa ja vaikuttavat yhteiskunnan kehitykseen”.

Sisältö

1.	Johdanto	4
2.	Kaikkien sektorien tulee ottaa työssään huomioon lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma	5
3.	Kuudella sektorilla on erityisvastuu strategiaan liittyvien tavoitteiden laatimisesta	15
4.	NORDBUKin oma työ strategian parissa	16
5.	Päätelmät.....	17

Liitteet

1. Lapsille ja nuorille, heidän kanssaan ja heidän toimestaan toteutettuja Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintoja, hankkeita tai panostuksia (saatavilla ruotsiksi)
2. Strategiaan liittyvät sektorien tavoitteet (saatavilla ruotsiksi)
3. NORDBUKin toiminnot 2018–2019 (saatavilla ruotsiksi)

1. Johdanto

Ministerineuvoston kohderyhmä lapset ja nuoret kattaa kaikki 0–25-vuotiaat, mutta koska raja nuoruuden ja aikuisuuden välillä on häilyvä, panostusten kohderyhmään voi kuulua myös yli 25-vuotiaita. Lapset ja nuoret -nimitystä käytetään selonteossa yhteiskäsittienä, mutta on tärkeää muistaa, että lapset ja nuoret ovat erilaisia. Heidän identiteettinsä, kokemuspohjansa ja edellytyksensä eroavat toisistaan, mikä Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee aina huomioida työssään.

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma on yksi Pohjoismaiden ministerineuvoston kolmesta niin kutsutusta poikkihallinnollisesta näkökulmasta. Siksi kaikkien sektorien ja politiikan alojen tulee sisällyttää näkökulma työhönsä, eli sen tulee olla osa ministerineuvoston kaikkea työtä. Kaksi muuta poikkihallinnollista näkökulmaa koskevat tasa-arvoa ja kestävä kehitystä.

Pohjoismaiset yhteistyöministerit (MR-SAM) päättivät lapsi- ja nuorisotyön poikkihallinnollisesta strategiasta vuonna 2016. Siinä kuvaillaan työn suuntaa, jota ohjaa visio, jonka mukaan ”Pohjolan tulee olla maailman paras paikka lapsille ja nuorille”. Strategian yleistavoitteena on, että koko ministerineuvosto sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman entistä laajemmin työhönsä ja että ministerineuvostolla, ja etenkin kuudella sektorilla¹, on erityisvastuu keskittyä työssään kolmeen strategiseen painopistealueeseen:

1. Heikossa asemassa olevien lasten tukeminen ja osallistaminen
2. Yhteistyön jatkaminen kansalaisyhteiskunnan kanssa ja sen tukeminen
3. Parempi tiedon jakaminen ja osaamisen vahvistaminen

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa käytännössä sitä, että pohditaan ja otetaan huomioon, miten lapset ja nuoret ajattelevat esimerkiksi tehdyistä päätöksistä ja aloitteista ja miten ne vaikuttavat heihin. Useimmilla toimialoilla on osa-alueita tai kysymyksiä, jotka vaikuttavat lasten ja nuorten elämään ja edellytyksiin ja koskevat heitä.

Selonteko on laadittu kyselylomakkeen vastausten pohjalta. Kyselyyn on vastannut yhteensä 15 sektoria/politiikan alaa, mukaan lukien 11 alakohtaisen ministerineuvoston² kaikki sektorit ja kaksi toiminta-alaa (kestävä kehitys ja kansainvälinen toiminta). MR-FJLS:n alaiset sektorit ovat vastanneet kootusti, kun taas elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan sektorit (MR-TILLVÄXT) ovat vastanneet erikseen. Kyselyssä esitetyt kysymykset ja aiheet perustuvat lapsi- ja nuorisotyön strategiaan sekä ministerineuvoston laatimaan esitteeseen [Katsotko asioita oikein silmin?: Opas lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön](#).

¹ Työelämäala, tasa-arvo, kulttuuri ja media, aluepolitiikka, sosiaali- ja terveystieteet sekä koulutus- ja kieliyhteistyö.

² Työelämäala (MR-A), elinkeino-, energia- ja aluepolitiikka (MR-TILLVÄXT), maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikkeasiat (MR-FJLS), tasa-arvoasiat (MR-JÄM), kulttuuri (MR-K), oikeusyhteistyö (MR-LAG), ympäristö- ja ilmastoasiat (MR-MK), sosiaali- ja terveystieteet (MR-S), koulutus ja tutkimus (MR-U), talous- ja rahapolitiikka (MR-FINANS) ja digitalisaatio (MR-DIGITAL).

Vuosista 2016–2017 laadittu edellinen selonteko oli ensimmäinen laatuaan uuden strategian valmistuttua, ja sitä voidaankin pitää eräänlaisena nollamittauksena. Kä-sillä olevan selonteon tuloksia verrataan sen vuoksi edelliseen selontekoon, ja tulokset koskevat strategian toteuttamisen kehitystä. Koska strategia hyväksyttiin kolme vuotta sitten, kyseessä on eräänlainen puolivälin selonteko.

Selonteossa keskitytään Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkien sektoreiden työhön lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisessä ja toteuttamisessa. Lisäksi siinä käydään läpi strategian toteuttamisesta erityisesti vastuussa olevien kuuden sektorin tavoitteita. Selonteossa kuvaillaan myös pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitean (NORDBUK) omia strategiaan liittyviä toimintoja. Lopuksi esitetään selonteon päätelmät.

2. Kaikkien sektorien tulee ottaa työssään huomioon lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma

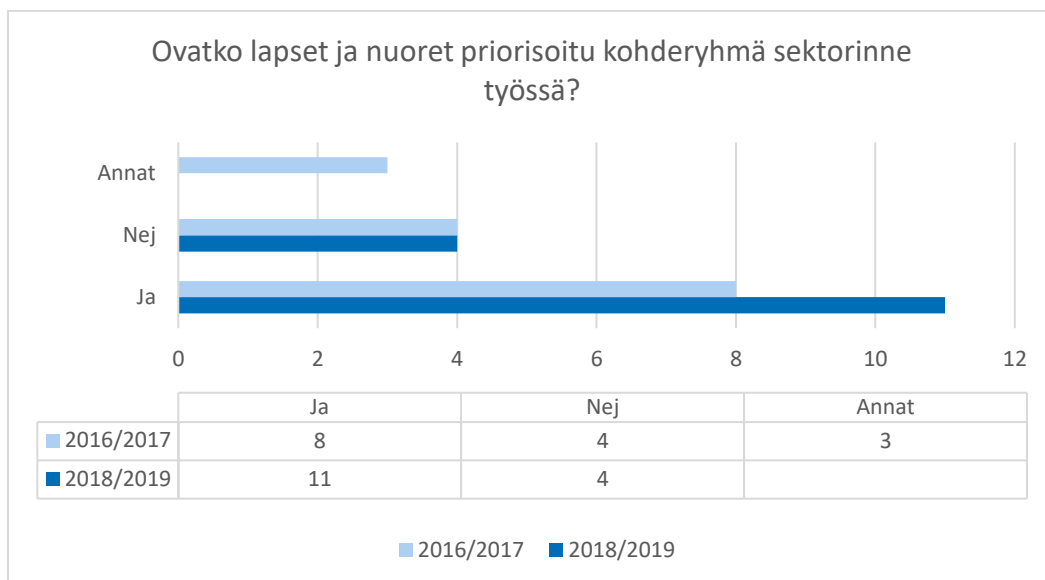
Kaikkien sektorien ja politiikan alojen tulee sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma työhönsä, eli sen tulee olla osa ministerineuvoston kaikkien alojen työtä. Seuraavassa osiossa käydään läpi sitä, onko näkökulma sisällytetty sektorien työhön, mihin prosesseihin se on sisällytetty ja missä määrin lapsia ja nuoria osallistetaan hankkeisiin ja muihin toimintoihin.

2.1 Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen sektorien työhön

Lasten ja nuorten tulee strategian tavoitteiden mukaisesti olla priorisoituja kohderyhmiä ministerineuvoston työssä. Sektoreilta ja eri aloilta kysyttiin sen vuoksi, ovatko lapset ja nuoret priorisoitu kohderyhmä sektorin työssä. Tavoitteena oli saada yleiskuva lasten ja nuorten edellytysten yleisestä priorisoinnista ministerineuvostossa.

2.1.1 Lapset ja nuoret on useimmilla sektoreilla priorisoitu kohderyhmä

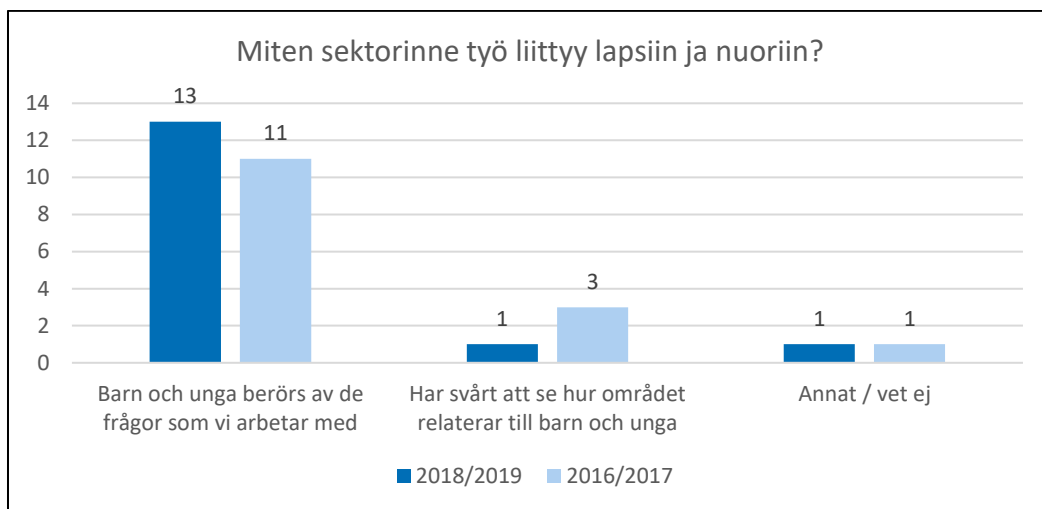
Sektoreilta ja eri aloilta kysyttiin, ovatko lapset ja nuoret priorisoitu kohderyhmä sektorin työssä. Tavoitteena oli saada yleiskuva lasten ja nuorten edellytysten priorisoinnista ministerineuvostossa.

Yksitoista sektoria vastasi "Kyllä" ja neljä vastasi "Ei". Edellistä selontekoa varten tehdyssä kyselyssä oli myös vastausvaihtoehto "Jotakin muuta". Tällä kertaa kyseistä vaihtoehtoa ei otettu mukaan, sillä siitä oli vaikea tehdä päätelmiä. Edelliseen selontekoon verrattuna entistä useammat sektorit pitävät nyt lapsia ja nuoria priorisoituna kohderyhmänä. Tämä voi tarkoittaa sitä, että sektorien tietämys lasten ja nuorten näkökulmasta on karttunut, ja sen myötä niiden on helpompi priorisoida lapsia ja nuoria työssään. Se, että peräti yksitoista viidestätoista vastaajasta pitää lapsia ja nuoria priorisoituna kohderyhmänä, osoittaa Pohjoismaiden ministerineuvoston päässeen pitkälle. Silti vieläkin useammat voisivat priorisoida lapsia ja nuoria.

2.1.2 Suurin osa politiikan aloista liittyy jossain määrin lapsiin ja nuoriin

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman onnistuneen työhön sisällyttämisen edellytyksenä on, että sen liittymistä omaan työalaaan on analysoitu tavoitteena lisätä omaa tietämystä asiasta. Sen vuoksi vastaajilta tiedusteltiin, miten erityisasiantuntijan työ heidän mielestään liittyy lasten ja nuorten elinoloihin sekä onko heidän omalla politiikan alallaan jollain tapaa analysoitu alan yhteyttä lapsiin ja nuoriin tai YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.

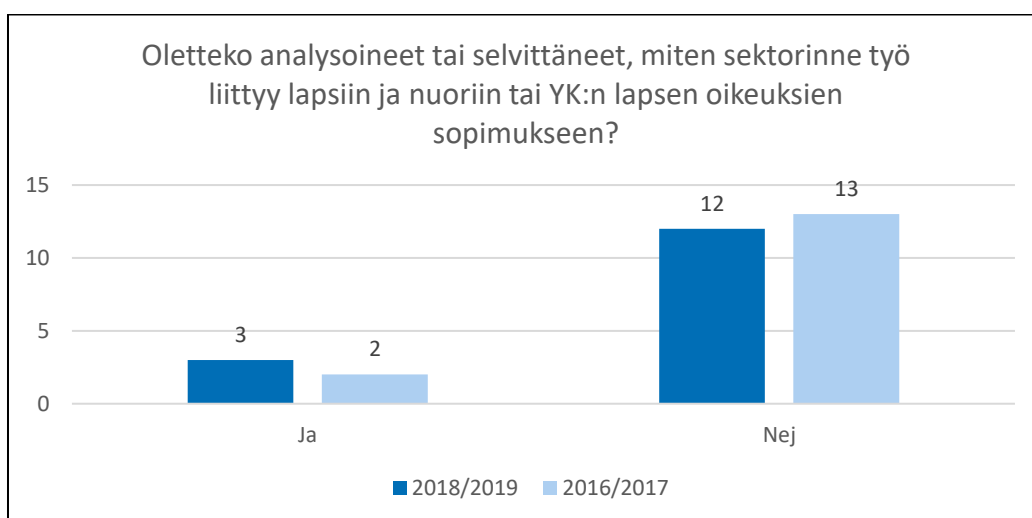
Sektorimme työ vaikuttaa lapsiin ja nuoriin.

Minun on vaikea nähdä, miten sektorimme työ liittyy lapsiin ja nuoriin.

Muu vaihtoehto / en tiedä.

Kolmesta viidestätoista vastaajasta katsoi, että heidän työnsä vaikuttaa tai liittyy lapsiin ja nuoriin, ja vain yhden vastaajan oli vaikea nähdä, miten hänen sektorinsa työ liittyy lasten ja nuorten elämään ja elinehtoihin. Tämänvuotisen selonteon mukaan lähes kaikki ministerineuvostot voivat nähdä, miten lasten ja nuorten elämä liittyy niiden työaloihin. Edelliseen selontekoon verrattuna on nähtävissä myönteistä kehitystä, sillä aiemmin kolmen sektorin oli vaikea nähdä oman alansa yhteyttä lapsiin ja nuoriin.

Seuraavaksi kysyimme, onko sektorilla analysoitu tai selvitetty, miten sen työ vaikuttaa lapsiin ja nuoriin.

Kolme viidestätoista vastaajasta (kaksi viidestätoista vuosina 2016–2017) on analysoinut tai selvittänyt sitä, miten heidän työnsä liittyy lapsiin ja nuoriin tai YK:n lapsen

oikeuksien sopimukseen. On syytä huomata, että tietyt sektorit näkevät toiminnassaan ilmiselvän kytköksen lapsiin ja nuoriin, eivätkä ne siksi näe tarvetta analyysille. Tällaisia sektoreita ovat esimerkiksi sosiaali-, koulutus- ja kulttuurisektori. Niiden toiminnassa lapset ja nuoret ovat luonnollisia ja itsestään selviä kohderyhmiä. Toinen syy siihen, miksi niin harva sektori on analysoinut asiaa, on se, ettei siihen ole aiemmin tarjottu aktiivista tukea tai apua. Ministerineuvostossa pyritään kuitenkin tarjoamaan tukea muun muassa sisäisenä koulutuksena, jossa käsitellään lapsen oikeuksia sekä nuorten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia.

Tulosten mukaan Pohjoismaiden ministerineuvosto organisaationa oli jo vuonna 2016 hyvin tietoinen siitä, miten sen toiminta liittyy tai vaikuttaa lapsiin ja nuoriin. Siitä huolimatta on saatu aikaiseksi tärkeitä edistysaskeleita. Tämänvuotisesta raportoinnista käy ilmi, että lähes kaikki sektorit ovat hyvin tietoisia asiasta. On kuitenkin ristiriitaista, että vain harva sektori on analysoinut sitä, miten niiden työ vaikuttaa lasten ja nuorten elinoloihin ja elämään. Tämän voi tulkita niin, että sektorit ovat tietoisia yhteydestä lapsiin ja nuoriin, mutta eivät ole vielä perehtyneet siihen, miten sektorin työ vaikuttaa lapsiin ja nuoriin. Sisällyttämistyössä on vielä kehittämisen varaa. Oletuksena on, että mitä enemmän tiedetään työn vaikutuksesta lapsiin ja nuoriin, sitä parempia tuloksia saadaan myös panostuksista.

2.2 Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman täytäntöönpano sektoreilla

Useimmat sektorit priorisoivat työssään lapsia ja nuoria. Tämän perusteella käsittelemme seuraavaksi sitä, mihin prosesseihin sektorit sisällyttävät lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman ja missä määrin lapset ja nuoret osallistuvat sektorin toiminnan toteuttamiseen.

2.2.1 Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen työhön on lisääntynyt kaikissa strategisissa prosesseissa

Sektoreilta kysyttiin, mihin strategiaan prosesseihin ne sisällyttävät lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman.

Päätöksiin tai kokousaineistojen esittelyteksteihin

Puheenjohtajakauden ohjelmien laadintaan

Budjettiprosesseihin

Ulkopuolisten toimijoiden ohjaukseen

Ohjausasiakirjojen seurantaan ja arviointiin

Hankkeiden toteuttamiseen (esim. konferensseihin ja työpajoihin)

Yhteistyöohjelmien, strategioiden ja toimintasuunnitelmien laadintaan

Hankkeiden tai muiden aloitteiden suunnitteluun

Kaaviosta näkyy, että lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen työhön on lisääntynyt kaikissa prosesseissa. Merkittäväntä kasvu on ollut ohjausasiakirjojen seurannassa ja arvioinnissa, ja kymmenen sektoria ilmoittaa nykyään sisällyttävänsä näkökulman niihin. Edellisessä selonteossa tällaisia sektoreita oli vain kaksi. Näkökulman sisällyttäminen budjettiprosesseihin ja ulkopuolisten toimijoiden ohjaukseen on myös lisääntynyt huomattavasti. Näin toimivien sektorien määrä on lisääntynyt molempien osalta neljästä yhdeksään. Budjettiprosessia koskevan palkin kasvua voi selittää ainakin ministerineuvoston johdon antama selkeä toimintaohje ja päätös siitä, että kolmen poikkihallinnollisen näkökulman (lapset ja nuoret, kestävä kehitys ja tasa-arvo) tulee näkyä ministerineuvoston budjetissa. Ulkopuolisten toimijoiden ohjausta koskevan palkin kasvuun puolestaan ei ole yhtä itsestään selvää selitystä. Kasvun yleisenä syynä voivat kuitenkin olla Pohjoismaiden ministerineuvoston sisäinen tiedotustyö lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisestä työhön sekä sitä koskevan tietoisuuden lisääminen, missä on korostettu ministerineu-

voston ”tilaajan roolia”. Aiemmin ei ehkä ole ollut itsestään selvää, että ulkopuolisten toimijoiden ohjauksessa ja seurannassa voidaan edistää strategian tavoitteiden täytäntöönpanoa.

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen oli jo aiemmin laajaa kolmessa prosessissa, ja niissäkin se on laajentunut entisestään: 1) hankkeiden ja muiden toimien toteuttaminen (aiemmin 10, nyt 11), 2) yhteistyöohjelmien, strategioiden ja toimintasuunnitelmien laadinta (aiemmin 11, nyt 12) sekä 3) hankkeiden suunnittelu (aiemmin 11, nyt 14). On erittäin huomionarvoista ja myönteistä, että nykyään neljätoista viidestätoista sektorista sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman hankkeiden tai muiden toimien suunnitteluun. Hankkeiden suunnittelua voidaan pitää luonnollisena tai itsestään selvänä ”sisällyttämisen alana”, koska siinä mahdollisuudet ovat useimmiten kaikkein konkreettisimpia ja selkeimpiä. Ministerineuvostossa on myös laadittu erilaisia tukiasiakirjoja ja hankkeiden hakulomakkeita, joissa tulee miettiä, miten hanke liittyy lapsiin ja nuoriin sekä heidän oikeuksiinsa ja elinoloihinsa. Jo pohdintojen perusteella voidaan havaita, onko näkökulma todella sisällytetty hankkeeseen.

On kuitenkin vielä kaksi prosessia, joihin enemmistö ei ole sisällyttänyt lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmaa: 1) puheenjohtajakauden ohjelmien laadinta (kuusi viidestätoista sektorista) ja 2) päätösten tai kokousaineistojen esittelytekstien laadinta (viisi viidestätoista sektorista). Puheenjohtajakauden ohjelman sisällöstä päätetään suurelta osin puheenjohtajamaa, ja ministerineuvostolla on luultavasti siinä vähemmän mahdollisuuksia lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisen ohjaamiseen kuin muilla aloilla. Kokousaineistojen esittelytekstien laatimisessa ja niihin liittyvissä päätöksissä tilanne on kuitenkin päinvastainen – Pohjoismaiden ministerineuvostolla on varsin suuret vaikutusmahdollisuudet niihin. Heikkoa tulosta saattaa selittää se, että yksittäinen erityisasiantuntija on epävarma siitä, miten näkökulma sisällytetään asian esittelytekstiin, ja että sen toteuttamiseen ei ole tällä hetkellä mallia eikä tukimateriaalia.

2.2.2 Lapsia ja nuoria osallistetaan hankkeisiin vaihtelevassa määrin

Lasten ja nuorten osallistaminen on yksi keino sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma työhön. Tässä kohdassa vastaajien tuli täyttää osallisuuden tikapuumallin³ eri tasoille niiden hankkeiden määrä, joissa lasten ja nuorten osallistamisen ja vaikuttamisen taso sektorin tai työalan eri toiminnoissa vastasi kyseistä tikapuumallin tasoa.

³ Osallisuuden tikapuumallin on kehittänyt Roger Hart.

Delaktighetstrappan		Antal projekt
Hög delaktighet	Barn och unga bestämmer och genomför projekt, delar av en konferens, workshop eller ett möte	Klicka eller tryck här för att ange text.
	Sektorn har tillsatt en representativ rådgivande barn - och/eller ungdomsgrupp som kan konsulteras i olika frågor eller arbetar med de existerande grupper/organisationer som finns på nordisk, nationell eller lokal nivå	Klicka eller tryck här för att ange text.
	Sektorn frågar olika barn och unga direkt. T.ex. i åldersanpassade fokusgrupper, aktiviteter, enkäter, intervjuer eller sociala medier	Klicka eller tryck här för att ange text.
	Sektorn frågar organisationer som arbetar med barn och ungas olika levnadsvillkor eller experter på barn och ungas perspektiv i olika frågor	Klicka eller tryck här för att ange text.
	Sektorn skaffar sig kunskap om barn och ungas varierande perspektiv i befintlig forskning eller i annan form av dokumentation	Klicka eller tryck här för att ange text.
	I sektorn diskuteras hur olika grupper av barn och unga kan tänkas påverkas av era beslut	Klicka eller tryck här för att ange text.
Låg delaktighet	Barn och unga har ingen delaktighet eller inflytande i sektorns verksamhet	Klicka eller tryck här för att ange text.

Hög delaktighet = Korkea osallistamisen taso

Låg delaktighet = Alhainen osallistamisen taso

Antal projekt = Hankkeiden määrä

Barn och unga bestämmer och genomför... = Lapset ja nuoret päättävät hankkeista sekä konferenssin, työpajan tai kokouksen osista ja toteuttavat niitä.

Sektorn har tillsatt en representativ... = Sektori on asettanut edustuksellisen neuvoa-antavan lapsi- ja/tai nuorisoryhmän, jota voidaan konsultoida eri kysymyksissä tai joka tekee töitä olemassa olevien pohjoismaisten, kansallisten tai paikallisten ryhmien/organisaatioiden kanssa.

Sektorn frågar olika barn... = Sektori kysyy asioita suoraan lapsilta ja nuorilta esimerkiksi ikäsopeutettujen kohde-ryhmien, toimintojen, kyselylomakkeiden, haastatteluiden tai sosiaalisen median kautta.

Sektorn frågar organisationer som arbetar... = Sektori kysyy asioita organisaatioilta, jotka työskentelevät lasten ja nuorten erilaisten elinolojen parissa tai eri asioita koskevaa lasten ja nuorten näkökulmaa tuntevilta asiantuntijoilta.

Sektorn skaffar sig kunskap... = Sektori hankkii tietoa lasten ja nuorten erilaisista näkökulmista nykyisestä tutkimuksesta tai muista kirjallisista lähteistä.

I sektorn diskuteras... = Sektorilla keskustellaan siitä, miten sen päätösten voidaan olettaa vaikuttavan lasten ja nuorten eri ryhmiin.

Barn och unga har ingen... = Lapset ja nuoret eivät osallistu lainkaan sektorin toimintaan eikä heillä ole vaikutusmahdollisuuksia siihen.

Osallisuuden tikapuumallin täyttäminen osoittautui vaikeaksi sektoreille. Jotkut sektorit lisäsivät toteutettujen hankkeiden määrän tikapuumallin eri tasoille, kun taas toiset sektorit kirjoittivat kommentteja vastauskenttiin. Tämän seurauksena oli vaikea saada yleiskuvaa tai määritellä osallistamisen tasoa ministerineuvoston toiminnassa kvantitatiivisesti mitattuna.

Voidaan kuitenkin todeta, että eri panostuksissa ja hankkeissa osallistamista on kaikilla eri osallistamisen tasoilla. On kuitenkin myös toimintoja, joihin lapset ja nuoret eivät osallistu tai vaikuta millään tavalla. Ministerineuvoston laajan toimialan takia tulos oli odotettavissa. Vastauksista näkyy kuitenkin, että tietyillä sektoreilla osallistamisen taso on korkeampi. Tämä koskee esimerkiksi kulttuuria ja mediaa, kestävästä kehitystä ja koulutusta.

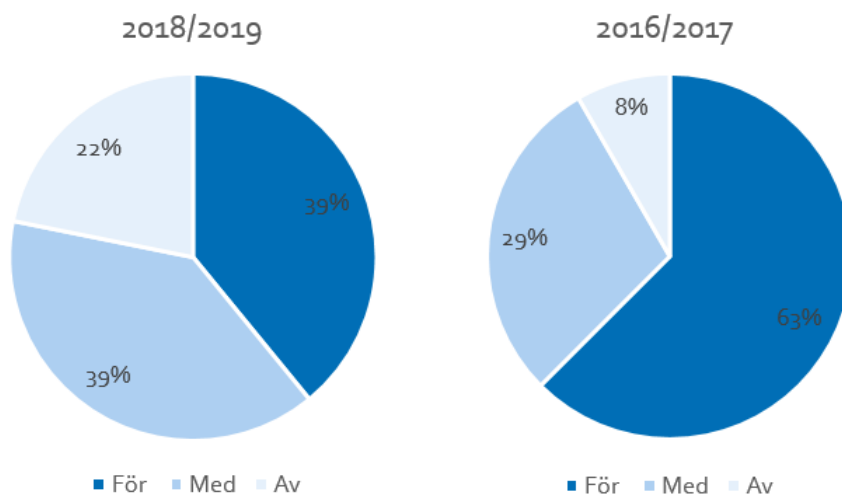
On syytä ottaa huomioon, että osallistamisen korkeimmat tasot eivät sovellu kaikkiin hankkeisiin, vaan sektoreita kehoitetaan arvioimaan sopiva osallistamisen taso jokaisen hankkeen kohdalla. Perussääntönä on, että mitä enemmän päätös vaikuttaa lapsiin ja nuoriin, sitä enemmän heitä tulee osallistaa työhön. Mutta koska poikkihallinnollisen strategian yleistavoitteisiin kuuluu, että koko ministerineuvosto sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman työhönsä entistä suuremmassa määrin ja sen seurauksena tuo esiin ja ottaa huomioon lasten ja nuorten oman äänen, koko ministerineuvostolle on tärkeää, että tästä eteenpäin kaikki sektorit vähintäänkin keskustelevat siitä, miten niiden päätökset voivat vaikuttaa lasten ja nuorten eri ryhmiin, ja että sektorit, jotka ovat aiemmin osallistaneet lapsia ja nuoria hankkeisiinsa, toteuttavat korkeamman osallistamisen tason toimintoja myös tulevaisuudessa.

2.2.3 Lapsille ja nuorille suunnattuja, heidän kanssaan ja heidän toimestaan toteutettuja panostuksia

Sen vaikutukset, *onko* lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma sisällytetty työhön tai että se *on* sisällytetty työhön, näkyvät muun muassa sektorilla tehdyistä päätöksistä ja toteutetuista toimista tai panostuksista. Sektorit ovat raportoineet yhteensä 79 panostuksesta (44 panostusta edellisessä selonteossa), mutta ministerineuvostossa on toteutettu huomattavasti enemmän lapsille ja nuorille suunnattuja hankkeita. Monet niistä ovat kuitenkin laajempia kokonaisuuksia, joihin sisältyy useita toimintoja ja hankkeita. Lapset ja nuoret on lisäksi otettu mukaan moniin hankkeisiin joko panostuksen osallistujina tai osajärjestäjinä. Seuraavasta kaaviosta näkyy, että Pohjoismaiden ministerineuvosto toteuttaa pääasiassa lapsille ja nuorille *suunnattuja* sekä lasten ja nuorten *kanssa* toteutettuja toimintoja, hankkeita ja panostuksia. Lapsille ja nuorille voitaisiin kuitenkin antaa vieläkin enemmän vastuuta hankkeiden ja muiden toimintojen toteuttamisesta, vaikka lasten ja nuorten *toteuttamien* toimintojen määrä onkin jo nyt kasvanut. Tässäkin on syytä muistaa, että eri osallistamisen tasot soveltuvat eri hankkeisiin.

Andel strategiska aktiviteter, projekt eller insatser som har gjorts för, med eller av barn och unga

Lapsille ja nuorille *suunnattujen*, heidän *kanssaan* ja heidän *toimestaan* toteutettujen strategisten toimintojen, hankeiden tai panostusten osuus

För = lapsille ja nuorille suunnatut

Med = lasten ja nuorten kanssa toteutetut

Av = lasten ja nuorten toteuttamat

Alla on esimerkkejä lapsille ja nuorille *suunnatuista* sekä *heidän kanssaan* ja *heidän toimestaan* toteutetuista hankkeista vuosina 2018 ja 2019. Yksityiskohtaisempi luettelo päättyneistä ja käynnissä olevista hankkeista on liitteessä 1.

Lapsille ja nuorille *suunnattuja* hankkeita

- Kestävyyttä ja tasa-arvoa tulevaisuuden huipputeknisessä työelämässä (2019–2020) koskeva hanke käsittelee huipputeknisen osaamisen kysynnän kasvua pohjoismaisilla työmarkkinoilla. Samaan aikaan STEM-alan osaajista (*Science, Technology, Engineering and Mathematics*) on yleisesti pulaa, ja sektorilla on vain vähän naisia. Sen vuoksi hankkeen tarkoituksena on muun muassa analysoida, miten Pohjoismaat pyrkivät houkuttelemaan lisää tyttöjä ja nuoria naisia STEM-alan koulutuksiin ja ammatteihin (kestävä kehitys, MR-A, MR-U, MR-JÄM).
- Färsaarten Pohjolan talo suunnittelee käytännössä kaikki tapahtumansa lasten ja nuorten näkökulmasta ja pyrkii toteuttamaan tapahtumat aina lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksien perusteella (MR-K).

- NordGen on kehittänyt siemeniä ja istutustyökaluja sisältävän työkalupakin koulutuslaitosten käyttöön (MR-FJLS).

Lasten ja nuorten *kanssa* toteutettuja hankkeita

- Volt-kieli- ja kulttuuriohjelmassa keskitytään lasten ja nuorten omaan kulttuuriseen luomiseen ja pohjoismaisten kielten ymmärtämiseen, ja sen puitteissa tuetaan lasten ja nuorten (25 ikävuoteen asti) kanssa toteutettavia hankkeita. Hakuprosessin avulla pyritään löytämään erityisesti hankkeita, joiden kaikissa osissa kohderyhmää osallistetaan mahdollisimman paljon. Hankevaroista päättävässä ohjelman asiantuntijaryhmässä on myös alle 25-vuotiaita nuoria (MR-K).
- Nuoria naisia ja miehiä, haavoittuvuutta, prostituutiota ja välitystoimintaa koskevan tutkimushankkeen tarkoituksena on analysoida haavoittuvuuden ja prostituution esiintymistä ja laajuutta sekä prostituutiota torjuvia sosiaalialan toimenpiteitä ja oikeudellisia toimia nuorten naisten ja miesten keskuudessa. Tutkimus perustuu pääasiassa olemassa olevaan tutkimukseen mutta sisältää myös lasten ja nuorten keskuudessa tehtyjä haastatteluja (MR-JÄM).
- "Youth Leading Sustainable Lifestyles" -konferenssin tavoitteena oli koota nuoria, yrityksiä ja kansalaisjärjestöjä kaikista Pohjoismaista keskustelemaan kestävään kulutukseen ja tuotantoon (kestävän kehityksen tavoite 12) liittyvistä ratkaisuista ja edistämään niitä. Nuoria oli mukana konferenssin useissa osioissa, muun muassa paneelissa, jossa nuorisoedustajat saivat esittää kysymyksiä Pohjoismaiden ympäristöministerielle (kestävä kehitys, lapset ja nuoret).

Lasten ja nuorten *toteuttamia* hankkeita

- Grönlannin Pohjola-instituutin (NAPA) ”Aanaanaga”-lastentaidehankkeessa esitellään lasten omia taideteoksia (MR-K).
- Ympäristö- ja ilmastosektori osallistaa nuoria työhön vuoden 2020 jälkeiseen aikaan tähtäävän YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen parissa. Sen osana järjestetään nuorten toteuttama työpaja (MR-MK).

3. Kuudella sektorilla on erityisvastuu strategiaan liittyvien tavoitteiden laatisesta

Tämä osio koskee ainoastaan seuraavia sektoreita: työelämäala (MR-A), tasa-arvo (MR-JÄM), kulttuuri ja media (MR-K), aluepolitiikka (MR-TILLVÄXT), sosiaali- ja terveyspolitiikka (MR-S) sekä koulutus ja tutkimus (MR-U). Pohjoismaiden lapsi- ja nuorisotyön poikkihallinnollisen strategian mukaisesti näillä sektoreilla on erityisvastuu tavoitteiden laatisesta, niin lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisen tavoitteista kuin strategian kolmeen strategiseen painopistealueeseen liittyvistä tavoitteista: *Heikossa asemassa olevien lasten tukeminen ja osallistaminen, Yhteistyön jatkaminen kansalaisyhteiskunnan kanssa ja sen tukeminen sekä Parempi tiedon jakaminen ja osaamisen vahvistaminen*.

Neljä sektoria, MR-A, MR-K, MR-S ja MR-U, on laatinut strategiaan liittyviä tavoitteita. Useissa tavoitteissa keskitytään strategian kolmanteen painopistealueeseen *Parempi tiedon jakaminen ja osaamisen vahvistaminen*, ja esimerkiksi työelämäalan tavoitteena on ”kehittää työmarkkinoiden tarpeisiin soveltuvaa osaamista”. Useat tavoitteet liittyvät myös strategian ensimmäiseen painopistealueeseen, joka on *Heikossa asemassa olevien lasten tukeminen ja osallistaminen*. Koulutussektorilla todetaan esimerkiksi, että ”Tavoitteena on laatia koulutuksia, jotta kaikille lapsille ja nuorille, tytöille ja pojille voidaan tarjota oppimisympäristöjä, jotka tukevat oppilaiden psyykkistä ja fyysistä terveyttä siten, että sosiaalisen taustan merkitys vähenee ja kaikilla on mahdollisuus oppia ja kehittyä koko elämänsä ajan”. Strategian toisella painopistealueella, joka on *Yhteistyön jatkaminen kansalaisyhteiskunnan kanssa ja sen tukeminen*, sosiaaliseksi on hyväksynyt erityistavoitteen vuosiksi 2018–2019. Sen tarkoituksena on toteuttaa aloitteita, joissa keskitytään kansalaisjärjestöjen panostuksiin lapsia ja nuoria koskevissa kysymyksissä. Sektoreiden tavoitteita koskeva raportointi on liitteessä 2.

Tasa-arvosektori ei ole laatinut strategian kolmeen painopistealueeseen liittyviä erityistavoitteita, mutta tasa-arvoalan uudessa yhteistyöohjelmassa lapset ja nuoret sisällytetään eri teemoihin. Tavoitteena on esimerkiksi, että naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet tulevaisuuden työmarkkinoilla ja että sukupuolen mukaan ja kautuvia koulutusvalintoja, jotka avaavat tietä työmarkkinoiden sukupuoliselle eriytymiselle, on ehkäistävä.

Aluepolitiikan sektorikaan ei ole laatinut erityisiä strategisiin painopistealueisiin liittyviä tavoitteita, vaan toteaa aluepolitiikan yhteistyöohjelmassa, että lasten ja nuorten näkökulma tulee valtavirtaistaa sektorin työssä. Sektorin ainoa erityisasiantuntija

on lisäksi suorittanut lasten ja nuorten näkökulman työhön sisällyttämistä koskevan koulutuksen (ks. Luku 4: NORDBUKin oma työ strategian parissa).

4. NORDBUKin oma työ strategian parissa

Tässä osiossa käsitellään pohjoismaisen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitean (NORDBUK) omaa työtä lapsi- ja nuorisotyön strategian parissa vuosina 2018–2019. NORDBUKin vastuulla on sekä seurata lapsi- ja nuorisotyön strategian toteuttamista koko Pohjoismaiden ministerineuvostossa että toteuttaa itse esimerkiksi hankkeita, panostuksia ja muita toimintoja strategian kolmella strategisella painopistealueella.

NORDBUK on sekä toteuttanut että tukenut useita hankkeita *Heikossa asemassa olevien lasten tukeminen ja osallistaminen* -painopistealueella. Esimerkkinä mainittakoon Ruotsin puheenjohtajakauden hanke ”Uusia keinoja lasten ja nuorten demokratiaan osallistumisen edistämiseksi”, jonka tuloksena järjestettiin ”Nordic Youth Dialogues” -konferenssi.

NORDBUKin tukiohjelma on merkittävä budjettierä NORDBUKissa, ja se liittyy suoraan strategian painopistealueeseen *Yhteistyön jatkaminen kansalaisyhteiskunnan kanssa ja sen tukeminen*. NORDBUKin tukiohjelman tärkeimpänä tavoitteena on vahvistaa lasten ja nuorten omaa järjestäytymistä sekä vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista poliittisiin prosesseihin sekä lujittaa lasten ja nuorten pohjoismaista identiteettiä. NORDBUK toteuttaa hankkeita myös tällä painopistealueella, esimerkkinä mainittakoon Islannin puheenjohtajakauden hanke ”Youth Leading a Sustainable Lifestyle”. Hankkeen konferenssissa käsiteltiin nuorten johtavaa asemaa kestävässä kulutuksessa ja tuotannossa kestävien elämäntapojen kautta.

Strategian painopistealueella *Parempi tiedon jakaminen ja osaamisen vahvistaminen* todetaan muun muassa, että tarvitaan jatkuvaa osaamisen vahvistamista ja koulutusta siitä, mitä lasten ja nuorten näkemysten ja tietojen huomioiminen työssä tarkoittaa sekä siitä, mitä lapsiin ja nuoriin vaikuttavien toimien vaikutusten analysointi lapsen edun näkökulmasta heitä koskevissa päätöksissä merkitsee. Tämän perusteella ja osana NORDBUKin toimeksiantoa strategian täytäntöönpanon seuraamisessa ja poikkihallinnollisen strategian käytännön toteutuksen varmistamisessa NORDBUK päätti vuonna 2018 toteuttaa Pohjoismaiden ministerineuvoston työntekijöille lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmaa koskevia koulutuspanostuksia. Koulutuksen tavoitteena oli, että osallistujat muun muassa

- saavat lisää tietoa siitä, miten lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma voidaan sisällyttää päivittäiseen työhön
- voivat helpommin tunnistaa lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman toiminnassaan ja omalla politiikan alallaan
- tutustuvat eri menetelmiin ja työkaluihin ja voivat käyttää niitä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi työhönsä

- kartuttavat tietoaan ja osaamistaan lasten oikeuksista sekä nuorten osallistamisesta ja vaikutusmahdollisuuksista.

Keväällä 2019 järjestettiin kaksi kertaa uusi sisäinen koulutus lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisestä Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön. Molemmat koulutukset koostuivat kahdesta kurssipäivästä ja välitehtävästä. Osallistuminen on kiinnostanut suuresti, ja molemmilla kerroilla koulutus on ollut täynnä. Koulutusta on arvostettu paljon ja se näkyy selvästi myös tässä selonteossa.

Strategian mukaan NORDBUKin tehtävänä on myös "tukea muita ministerineuvostoja niiden työssä lasten ja nuorten oikeuksien näkökulman huomioimiseksi ja edistää Pohjoismaiden ministerineuvoston poikkihallinnollista yhteistyötä lapsi- ja nuorisopoliittisissa kysymyksissä". Sen puitteissa NORDBUK on muun muassa tehnyt tiivistä yhteistyötä kestävän kehityksen sektorin kanssa sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston Agenda 2030 -ohjelman täytäntöönpanossa. NORDBUK on esimerkiksi nimennyt kaksi nuorisoadustajaa kestävän kehityksen asiantuntijaryhmään, tukenut Ahvenanmaalla pidettyä nuorten "ReGeneration 2030" -huippukokousta, ollut mukana järjestämässä nuorison teemapäivää COP23-kokouksessa sekä osallistunut lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseen COP23:n muihin ohjelmiin.

NORDBUKin tukirooli on vahvistunut viime aikoina sitä mukaa kuin kiinnostus lasten ja nuorten näkökulman sisällyttämiseen on kasvanut. Se on ollut havaittavissa niin yhteistyökyselyiden ja julistuksia ja ohjausasiakirjoja koskevien kommenttien määrässä kuin lapsi- ja nuorisotyötä koskevan koulutuksen osallistujamäärissä (molemmat koulutukset olivat täynnä).

Liitteessä 3 kuvataan NORDBUKin omaa työtä strategian toteuttamiseksi vuosina 2018–2019.

5. Päätelmät

Edelliseen selontekoon verrattuna tässä selonteossa on nähtävissä erittäin myönteisiä strategian päämääriä ja tavoitteita koskevia tuloksia. Ministerineuvosto on nyt kolme vuotta lapsi- ja nuorisotyön poikkihallinnollisen strategian julkaisemisen jälkeen 1) lisännyt tietoisuutta työn vaikutuksista lapsiin ja nuoriin, 2) sisällyttänyt näkökulman entistä merkittävämmiin strategisiin prosesseihinsa ja 3) raportoinut huomattavasti useammista lapsiin ja nuoriin liittyvistä hankkeista. Lisäksi lapset ja nuoret ovat päässeet entistä useammassa hankkeessa mukaan päätöksentekoon ja saaneet vastuuta hankkeiden suunnittelusta (lasten ja nuorten *kanssa* toteutetut sekä lasten ja nuorten *toteuttamat* hankkeet).

Strategian täytäntöönpanosta erityisvastuussa olevat sektorit eivät ole pelkästään laatineet tavoitteita vaan myös yhdistäneet työhön lapsen oikeuksia sekä lasten ja nuorten elinoloja ja osallistamista koskevia tavoitteita ja priorisointeja. On kuitenkin

tärkeää huomata, että ministerineuvostojen toiminta on laajaa ja eroaa toisistaan sekä aihealueiltaan että työtavoiltaan. Siksi toiminnan eri osissa on hyvin erilaiset edellytykset sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma omaan työhön, ja tämä tulee aina ottaa huomioon.

NORDBUK on aktiivisesti edistänyt strategian tavoitteita omissa panostuksissaan, mutta se on myös keskittynyt tuen tarjoamiseen koko ministerineuvostolle helpottaakseen strategian täytäntöönpanoa.

Mistä hyvät tulokset sitten johtuvat? Vastaus on moniulotteinen. Yksi selitys on luultavasti ajan kuluminen, sillä uuden strategian juurruttaminen vie aikaa. Strategia pitää ensin tehdä tunnetuksi ja saada sitten vakiinnutettua sen sisältö ja tavoitteet. Sisäisellä tiedotustyöllä on todennäköisesti ollut tärkeä asema. Sama koskee työn käynnistysaikaa panostusten toteuttamisessa strategian ja sen tavoitteiden tukemiseksi. Työtä ei ole pelkästään käynnistetty, se on nyt täydessä vauhdissa. Ajan ja tiedotustyön lisäksi ministerineuvoston johtoryhmällä on ollut ratkaiseva asema, sillä se on ilmaissut selkeästi, että strategiaa tulee noudattaa ja että ministerineuvoston tulee sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma työhönsä. Johtoryhmä on tuonut selkeästi esille, että ministerineuvoston tulee olla työssä edelläkävijä ja muita inspiroiva esikuvallinen organisaatio. Sama koskee tasa-arvo- ja kestävyysnäkökulmaa – nämä kolme näkökulmaa ja alaa ovat yhdessä kehittyneet selkeästi ministerineuvoston toiminnassa siitä lähtien, kun lapsi- ja nuorisotyön strategia tuli voimaan. Myös NORDBUKin priorisoimasta sisäisen koulutuksen rahoituksesta on saatu hyviä tuloksia. Koulutus toteutettiin kuitenkin vasta keväällä 2019, joten sen pitkän aikavälin vaikutukset ovat tulkittavissa vasta seuraavassa selonteossa. Samaan aikaan on nähtävissä, niin pohjoismaisissa yhteiskunnissa kuin globaalillakin tasolla, että yleinen kiinnostus lasten ja nuorten osallistamista ja vaikutusmahdollisuuksia kohtaan etenkin ilmastopolitiikassa on kasvanut. Ilmastokysymykset ovat esimerkki kiinnostuksen kohteesta, joka pohjautuu lasten ja nuorten omaan ääneen ja yhteiskuntakeskustelua koskeviin mielipiteisiin.

Selonteon tulokset ovat erittäin myönteisiä, sekä sellaisinaan että lapsi- ja nuorisotyön tulevaisuuden kannalta. Ministerineuvosto, ja etenkin NORDBUK, aikoo hyödyntää kasvavaa kiinnostusta lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman edistämiseksi vahvistamalla entisestään tukirooliaan ja luomalla lisää toimintamalleja ministerineuvoston työn tueksi näkökulman esiin tuomiseksi. Seuraava selonteko kattaa lapsi- ja nuorisotyön strategian toiseksi viimeisen ajanjakson eli vuodet 2020–2021. Siihen asti yhtenä tavoitteena voi esimerkiksi olla, että entistä useammat sektorit analysoivat sitä, miten niiden politiikan alat liittyvät lasten ja nuorten elämään ja elinoloihin (ja/tai lapsen oikeuksien sopimukseen), jotta varmistetaan tehokas ja onnistunut työ lasten ja nuorten näkökulman esiin tuomiseksi.